

DİLDE SIFIR BİRİM VE SIFIR BİÇİMBİRİMİN KULLANIMI

Hasene AYDIN*

ÖZET

Dilde en az çaba ilkesi, gereksiz tekrarlardan kaçınma zorunluluğu, estetik kaygılar gibi nedenlerle iletişim sırasında kimi dil birimlerinin derin yapıda bırakıldığı görülür. Bunun sonucunda yüzey yapıda bazı boşluklar ortaya çıkar. Söz konusu boşlukları gösterirken sözcük / sözcük öbeği için sıfır birim (Ø), ek için de sıfır biçimbirim (-Ø) kullanılır. Yüzey yapıda herhangi bir işareti olmayan ancak dil denem dizge içinde var olduğu ve işlev üstlendiği kabul edilen dil birimlerini ifade eden sıfır birim / sıfır biçimbirim, söz konusu dil birimlerinin ortak göstergesidir. Dolayısıyla her sıfır birim / sıfır biçimbirimin gösterileni ve işlevi farklıdır. Dilde pek çok dil birimi, yüzey yapıda sıfır birim / sıfır biçimbirimle karşılanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sıfır birim / sıfır biçimbirimin dildeki kullanım alanlarını saptamaktır.

Anahtar Sözcükler: Sıfır birim, sıfır biçimbirim, eksilti, yüzey yapı, derin yapı.

USAGE OF ZERO UNIT AND ZERO MORPHEME IN LANGUAGE

ABSTRACT

Some language units are left in deep structure during communication due to least effort law in language, necessity of keeping away from unnecessary repetitions, aesthetical concerns etc. and consequently some spaces come up in surface structure. Zero unit (Ø) is used for words / phrases and zero morpheme (-Ø) is used for suffixes for the purpose of showing these spaces. Zero unit / zero morpheme express the language units which don't have any indicators in surface structure but have a function in language system. They are common indicators of these language units. Accordingly the language units that are described by each zero unit / zero morpheme and their functions are different. Many language units are described by zero unit / zero morpheme in surface structure in language. The aim of this study is to determine the areas of usage of zero unit / zero morpheme in language.

Keywords: Zero unit, zero morpheme, ellipsis, surface structure, deep structure.

---

* Arş. Gör., Uludağ Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. E-mail: enesah84@hotmail.com

Giriş

Dilde en az çaba ilkesi, gereksiz tekrarlardan kaçınma zorunluluğu, estetik kaygılar gibi nedenlerle iletişim sırasında kimi birimlerin derin yapıda bırakıldığı, böylece yüzey yapıda bazı boşlukların ortaya çıktığı görülür. Bu boşluklar, eksilti ve eksikliklerdir. Özmen'in "*Eksilti (Alm. Ellipse; Fr. ellipse; İng. ellipsis; Osm. hazf ü takdir) dilde, en az çaba kuralına bağlı olarak, bir kelimenin, bir kelime grubunun veya bir cümlelerin, herhangi bir ögesinin, herhangi bir anlam karışıklığına yol açmayacak şekilde, düşürülmesi, eksiltilmesi olayıdır.*" (1996, 71) biçiminde tanımladığı eksilti, iletişimde yüzey yapıda bırakılan kestirilebilir boşlukları ifade etmektedir. Ancak bu boşluklar gelişigüzel oluşturulmamakta, dilin kuralları çerçevesinde hareket edilmektedir. Eksilti yaparken alıcının o boşluğu doldurmasını sağlayacak ipuçları da verilir. Böylece alıcıyla verici aynı noktada buluşmuş ve iletişimde aksaklıklar yaşanmamış olur. Kimi zaman da derin yapıda bırakılan birimler, alıcı tarafından kestirilemeyebilir. Bu durumda eksilti değil eksiklikten söz edilir. Eksiklik, anlatımı daha etkili kılabilmek için yararlanılan yapılardan biridir. Çünkü bu tür boşlukları her alıcı, kendi bilgisini ve hayal gücünü kullanarak farklı biçimlerde doldurmaktadır.

Yüzey yapıda bırakılan boşlukları göstermek için, yüzey yapıda herhangi bir işareti olmayan ancak dil denen dizge içinde var olduğu ve işlev üstlendiği kabul edilen dil birimlerini ifade eden *sıfır birim* ($\emptyset^1$) ve *sıfır biçimbirim* ($-\emptyset$) kullanılır. Bu boşluklar; ek, sözcük, sözcük öbeği ya da cümlelerin eksiltiye bırakılması sonucu ortaya çıkabilmektedir. Sözcük, sözcük öbeği, cümle eksiltilerini göstermek için kullanılan işaret "*sıfır birim* ($\emptyset$)", düşen ya da başka nedenlerle derin yapıda kalan eklerin yerine kullanılan işaretse "*sıfır biçimbirim* ($-\emptyset$)" adını alır. Sıfır birim / sıfır biçimbirim, temel önermede olabileceği gibi yan önermelerdeki boşlukları göstermek için de kullanılabilir.

Türkiye Türkçesinin önemli yapısal özelliklerinden biri, dil birimlerinin çok işlevli olmasıdır. Yani Türkçede biçimleri aynı, işlevleri farklı olan pek çok dil birimi bulunmaktadır. Yüzey yapıda görülmeyen ancak var olduğu kabul edilen dil birimleri için kullanılan sıfır birim / sıfır biçimbirim de bu özelliği göstermektedir. Sıfır birim / sıfır biçimbirim, tek bir biçimin göstergesi değil yüzey yapıda olmayıp varlığı kabul edilen dil birimlerinin ortak göstergesidir. Dolayısıyla her sıfır birim / sıfır biçimbirimin gösterileni ve işlevi farklıdır; bu gösterilenin ne olduğu, bağlamdan yani dil birimlerinin yer aldığı bütünden anlaşılır. Örneğin "*Baban biliyor mu?*" *dedim.*" (Akbal 2002, 20) cümlesinde yüzey yapıda sıfır birim ve sıfır biçimbirimle işaret edilen pek çok boşluk bırakılmıştır: $\emptyset-\emptyset$ " *$\emptyset$ baban- $\emptyset$ $\emptyset$ biliyor mu- $\emptyset$ "- $\emptyset$ *dedim* (**ben- $\emptyset$** "*senin baban- $\emptyset$ bunu biliyor mu- $\emptyset$ "- $\emptyset$ *dedim*). Bu sıfır birim / sıfır biçimbirimlerin değerlendirilmesi sırasında cümledeki dil birimlerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi kaçınılmazdır. Aksi hâlde bunların farklı işlevler üstlenerek farklı dil birimlerini temsil ettiklerini görebilmek mümkün değildir.**

Dilde pek çok dil birimi, yüzey yapıda sıfır birim ve sıfır biçimbirimle karşılanmaktadır. Bu bilginin dikkate alınarak sıfır birim / sıfır biçimbirimin kullanıldığı yerlerin tespit edilmesi, pek çok yanlışlığın ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Böylece salt biçimci bir yaklaşımla hareket etmenin sakıncaları görülerek dilin işlevsel boyutunun önemi kavranmış olacaktır. İşte bu çalışmanın amacı da öğretimi kolaylaştırmak adına Türkiye Türkçesinde sıfır birim ve sıfır biçimbirimin kullanım alanlarını saptamaktır.

¹ Derin yapıda kalan birimler koyu yazılmıştır.

Türkiye Türkçesinde derin yapıda bırakılan birimlerin yüzey yapıda oluşturduğu, sıfır birim / sıfır biçimbirimle gösterilen boşluklar şöyle tespit edilmiştir:

1. Yüklem eksiltisi
2. Özne eksiltisi
3. Nesne eksiltisi
4. Tümleç eksiltisi
5. Tamlayan eksiltisi
6. Tamlanan eksiltisi
7. Cümle eksiltisi
8. Eksiklik
9. Ek eksiltisi

- 9.1. Birincil özne durumu eki
- 9.2. Eksiz birincil nesne durumu eki
- 9.3. Eksiz tamlayan durumu eki
- 9.4. Üçüncü tekil kişi eki
- 9.5. Emir kipi ikinci tekil kişi eki
- 9.6. Adı edata bağlayan ad işletme eki (yalın durum eki)
- 9.7. Yüklemselleştirici ek
- 9.8. İyelik eki
- 9.9. Ortak kullanılan kişi ve zaman ekleri

1. Yüklem Eksiltisi

Cümlelerin kurucu ögesi olan yüklem, ardışık cümlelerde ortak kullanıldığında gereksiz tekrardan kaçınmak adına derin yapıda bırakılabilir. Bu durumda yüzey yapıdaki yüklem boşluğunu göstermek üzere bunun yerine sözcük / sözcük öbeği için kullanılan sıfır birim (Ø) konur.

“...yeryüzünün bir daha Hitler gibi bir deliyle karşılaşmayacağını, kitlelerin böylesine kandırılmayacağını söylüyordu.” (İleri 2005, 62) örneğinde “söylüyordu” yüklemi ikinci cümlede verilmiş, birinci cümlede varsayılmıştır. Yüzey yapıdaki bu boşluk, aşağıda iki aşamada gösterilmiştir. Birinci aşamada söz konusu dil biriminin yerine sıfır birim konmuş, ikinci aşamadaysa sıfır birimin temsil ettiği dil birimi yüzey yapıya çıkarılmıştır:

1. ...yeryüzünün bir daha Hitler gibi bir deliyle karşılaşmayacağını Ø / kitlelerin böylesine kandırılmayacağını söylüyordu²

2. ...yeryüzünün bir daha Hitler gibi bir deliyle karşılaşmayacağını **söylüyordu** / kitlelerin böylesine kandırılmayacağını söylüyordu

² Örneklerde, hangi eksiltiden söz ediliyorsa yalnız o eksiltiye yer verilecektir. Zorunlu olmadıkça diğer eksilteler dikkate alınmayacaktır.

Aşağıdaki örnekteyse birinci cümledeki “görülür” yüklemi, ikinci cümlede eksiltiyeye bırakılmıştır:

“Penceremden oldukça geniş bir alan görülür. Beykoz, Paşabahçe sırtları, biraz deniz, daha çok karşı tepeler, apartmanlar, daha aşağılara düşen sokaklardaki eski ahşap evler.” (Akbal 1999, 32)

1. pencereden oldukça geniş bir alan görülür / Beykoz, Paşabahçe sırtları, biraz deniz, daha çok karşı tepeler, apartmanlar, daha aşağılara düşen sokaklardaki eski ahşap evler **Ø**

2. pencereden oldukça geniş bir alan görülür / Beykoz, Paşabahçe sırtları, biraz deniz, daha çok karşı tepeler, apartmanlar, daha aşağılara düşen sokaklardaki eski ahşap evler **görülür**

2. Özne Eksiltisi

Cümlenin temel öğeleri, yüklem ve onun içinde bir ekle temsil edilen dilbilgisel öznedir. Dilbilgisel özne, sözlüksel özneye gönderme yapar. Bazen sözlüksel öznenin eksiltiyeye bırakıldığı, yüzey yapıya çıkmadığı görülmektedir. Bu, ortak kullanımlardan kaynaklanabileceği gibi Türkçedeki özne atma eğilimi dolayısıyla da gerçekleşebilir.

Türkçede, özel bir nedeni yoksa birinci ve ikinci kişi zamirleri cümlede yüzey yapıda kullanılmaz, derin yapıda bırakılır. Çünkü bu kişiler, yüklemde birer ekle belirtilmişlerdir ve “ben, sen, biz, siz” zamirlerinin yerine başka hiçbir dil birimi gelemmez. Üçüncü kişilerdeyse “o” ve “onlar” zamirleri, canlı cansız tüm varlıkların yerine kullanılabildikleri için sözlüksel öznenin yüzey yapıda yer alması zorunludur. Ancak ardışık cümlelerde ortak kullanım söz konusu olduğunda özne, yüzey yapıda kullanılmayabilir. Üstünova’nın “Özne eksiltisi, birinci ve ikinci kişi zamirleriyle kurulu cümlelerle sıralı cümlelerde karşımıza sıkça çıkan bir durumdur.” (2002a, 116) biçimindeki sözleri, bu durumu anlatmaktadır.

Sıfır birimle temsil edilen derin yapıdaki özneye yüklemdeki kişi eki aracılığıyla ulaşılmaktadır. Aşağıdaki örneklerde özne eksiltisini gösteren sıfır birim görülmektedir:

“Çiço kurabiyelerden yiyemedi, gazozundan birkaç yudum aldı.” (Asena 2006, 84)

1. Çiço kurabiyelerden yiyemedi / **Ø** gazozundan birkaç yudum aldı

2. Çiço kurabiyelerden yiyemedi / **Çiço** gazozundan birkaç yudum aldı

“Düşlere dalmıştım.” (Akbal 2002, 19)

1. **Ø** düşlere dalmıştım

2. **ben** düşlere dalmıştım

İkincil öznelerin³ ortak kullanılarak derin yapıda bırakıldığı durumlarda bu öğeler de sıfır birimle gösterilmektedir. “Teyzem, çocukları önce gezdirdi, sonra da uyuttu.”⁴ ifadesi, iki cümleden oluşmaktadır. Burada hem birincil hem de ikincil öznenin, ikinci cümlede eksiltiyeye bırakıldığı görülmektedir. Ortak kullanılan birincil özne yani hareketi yaptıran (teyzem) ile ikincil özne yani hareketi yapan (çocuklar), ilk cümlede verilmiş, ikinci cümlede varsayılmıştır: teyzem gezdirdi-çocuklar gezdi / **teyzem** uyuttu-**çocuklar** uyudu.

1. teyzem, çocukları önce gezdirdi / **Ø Ø** sonra da uyuttu

³ Ayrıntılı bilgi için bk. Kerime ÜSTÜNOVA (2010b). “Özne Durumu”, **Dil Bilgisi Sorunları**, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 163-171.

⁴ Örnek, yazar tarafından oluşturulmuştur.

2. *teyzem, çocukları önce gezdirdi / teyzem, çocukları sonra da uyuttu*

3. Nesne Eksiltisi

Geçişli eylemlerin kurduğu cümlelerde nesne, zorunlu ögedir; yoksa bile varsayılr. Bazen ardışık cümlelerdeki ortak kullanımlarda nesnenin eksiltiye bırakıldığı görülebilir. Bu durumda yüzey yapıda nesne için de bir boşluk bırakılmakta ve bu boşluk, nesneyi temsil eden sıfır birimle gösterilmektedir.

“Anlamadı ilkin.” (Akbal 2002, 19) cümlesinde “anla-” eylemi geçişlidir ve nesne ister. Ancak yüzey yapıda herhangi bir nesne görülmemektedir. Bu nedenle nesneyi sıfır birim temsil eder:

1. *Ø anlamadı ilkin*

2. *bunu anlamadı ilkin*

“Üşümüş gibi kollarıyla kendini sardı, sıktı.” (Asena 2006, 59) örneğinde geçişli olan “sık-” eylemiyle kurulmuş ikinci cümlede yüzey yapıda nesne yoktur. Bunun yerine sıfır birim konur, eksiltiler tamamlanırken iki cümle arasındaki birincil nesne ortaklığı dikkate alınarak ikinci cümleye “kendini” nesnesi eklenir:

1. *üşümüş gibi kollarıyla kendini sardı / Ø sıktı*

2. *üşümüş gibi kollarıyla kendini sardı / kendini sıktı*

Bazen ikincil nesnelere ⁵ de derin yapıda kalabilir. “Korku yoksa da, korku uyandıran bir neden yoksa da, böyle bir şey varlığını duyurup yitip gitmişse de, aldırıyorlar buna!” (Akbal 1973, 67-68) örneğinde üç cümle vardır. Bu cümlelerin yüklemeleri (*aldırıyorlar*) ve özneleri (*onlar*) ortak olduğu gibi ikincil nesne olan “buna” sözcüğü de ortak kullanıldığı için birinci ve ikinci cümlede yüzey yapıya çıkmamış, eksiltiye bırakılmıştır:

1. *korku yoksa da Ø Ø / korku uyandıran bir neden yoksa da Ø Ø / böyle bir şey varlığını duyurup yitip gitmişse de, aldırıyorlar buna*

2. *korku yoksa da aldırıyorlar buna / korku uyandıran bir neden yoksa da aldırıyorlar buna / böyle bir şey varlığını duyurup yitip gitmişse de, aldırıyorlar buna*

4. Tümleç Eksiltisi

Ardışık cümlelerde tümleçler ortak kullanıldığında tekrardan kaçınmak adına bu birimler, derin yapıda bırakılabilir.

“Kişi kimsesiz bir evrende kendisiyle baş başa kalınca, başlıyor bir hesaplaşma. İçimizdeki çelişkiler, yalanlar, tasarılar, umutlar, yenilgiler bir bir çıkıyor orta yere.” (Akbal 1999, 43)

İki cümleden oluşan yukarıdaki örnekte “kişi kimsesiz bir evrende kendisiyle baş başa kalınca” biçimindeki ulaş öbeği, ortak kullanılmış zarf tümlecidir. İkinci cümlede derin yapıda bırakılan tümlecin yerini sıfır birim tutmaktadır:

1. *kişi kimsesiz bir evrende kendisiyle baş başa kalınca, başlıyor bir hesaplaşma / Ø içimizdeki çelişkiler, yalanlar, tasarılar, umutlar, yenilgiler bir bir çıkıyor orta yere*

⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Kerime ÜSTÜNOVA (2010c). “Nesne Durumu”, *Dil Bilgisi Sorunları*, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 173-180.

2. *kişi kimsesiz bir evrende kendisiyle baş başa kalınca, başlıyor bir hesaplaşma / kişi kimsesiz bir evrende kendisiyle baş başa kalınca içimizdeki çelişkiler, yalanlar, tasarılar, umutlar, yenilgiler bir bir çıkıyor orta yere*

“*Kar, tipi, fırtına bir an duraklar, sonra yeniden, hem de eskisinden beter bir şiddetle yeniden başlar.*” (Akbal 1999, 32) örneğinde birinci cümlede olması gereken zaman zarf tümleci (*önce*), derin yapıda bırakılmıştır. Burada “*önce*”, ortak kullanılan bir birim değildir. Ancak ikinci cümledeki “*sonra*”nın kullanımı, birinci cümlede “*önce*”nin varlığını zorunlu kılar. Çünkü sonranın bir öncesi olmalıdır. “*Bu nedenle hangi görevde olursa olsun ‘sonra’nın geçtiği her yerde ‘önce’, varsayılmalıdır.*” (Üstünova 2008, 366)

1. *Ø kar, tipi, fırtına bir an duraklar / sonra yeniden, hem de eskisinden beter bir şiddetle yeniden başlar*

2. *önce kar, tipi, fırtına bir an duraklar, / sonra yeniden, hem de eskisinden beter bir şiddetle yeniden başlar*

5. Tamlayan Eksiltisi

Türkçede sözcük öbekleri, “tamlayan + tamlanan” dizilişindedir. Kimi zaman tamlayan konumundaki yapılar, derin yapıda bırakılmakta, yüzey yapıya sadece tamlananlar çıkmaktadır. “Tamlanan, tamlayan ister.” kuralı gereği tamlayanın yarattığı boşluk sıfır birimle temsil edilir ve dilin kuralları doğrultusunda eksilteler tamamlanarak iletişim sağlanır.

Bu durum, ortak kullanımlardan kaynaklanabilir. Ayrıca tamlayanı zamirden oluşan iyelik öbeklerinde iyelik ekinin gönderme yaptığı zamir, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacağı için gereksiz tekrardan kaçınmak adına tamlayan derin yapıda bırakılabilir:

“*Yaşantımın bir ânında, bir yerinde, bir durumunda.*” (Akbal 1999, 14)

1. *Ø yaşantımın bir ânında, Ø bir yerinde, Ø bir durumunda*

2. *benim yaşantımın bir ânında, benim yaşantımın bir yerinde, benim yaşantımın bir durumunda*

“*Seçkin dostlarımı alt kattaki salona aldım.*” (İleri 2005, 58)

1. *Ø seçkin dostlarımı alt kattaki salona aldım*

2. *benim seçkin dostlarımı alt kattaki salona aldım*

6. Tamlanan Eksiltisi

Tıpkı tamlananın tamlayan istemesi gibi tamlayan da tamlanan ister. Sözcük öbeklerinde tamlananın yüzey yapıya çıkmaması durumunda bu birim, sıfır birimle gösterilir.

“*İlk kez gittiğimiz, sokaklarını henüz dolaşmadığımız, dükkânlarına girip çıkmadığımız, renkleriyle tanışıklık kurmadığımız bir kent, bizim için nasıl bir anlam taşıyabilir?*” (İleri 2005, 23) cümlesinde tamlananları ortak olan dört sıfat tamlaması vardır. Dilde tasarruf adına tamlanan (*bir kent*) bir kez verilmiş, diğerlerinde eksiltiyeye bırakılmıştır:

1. *ilk kez gittiğimiz Ø, sokaklarını henüz dolaşmadığımız Ø, dükkânlarına girip çıkmadığımız Ø, renkleriyle tanışıklık kurmadığımız bir kent, bizim için nasıl bir anlam taşıyabilir*

2. *ilk kez gittiğimiz bir kent, sokaklarını henüz dolaşmadığımız bir kent, dükkânlarına girip çıkmadığımız bir kent, renkleriyle tanışıklık kurmadığımız bir kent, bizim için nasıl bir anlam taşıyabilir*

“Yıllar yılı beyaz gömlekle, kolalı yakalı, ütülü elbiseli bir memur olduk da ne kazandık!’ dermiş hep.” (Akbal 2002, 18) örneğinde de ortak kullanımdan dolayı derin yapıda bırakılmış tamlananlar görülmektedir:

1. “yıllar yılı beyaz gömlekle $\emptyset$, kolalı yakalı $\emptyset$, ütülü elbiseli bir memur olduk da ne kazandık” dermiş hep

2. “yıllar yılı beyaz gömlekle **bir memur**, kolalı yakalı **bir memur**, ütülü elbiseli bir memur olduk da ne kazandık” dermiş hep

7. Cümle Eksiltisi

Az da olsa bazen cümlelerin de derin yapıda bırakıldığı görülebilir. Eksiltiye bırakılan cümlelerin iletişim sırasında yüzey yapıya çıkarılması, bunların bağlantı kurduğu diğer yapılarla birlikte değerlendirilmesiyle mümkün olmaktadır. Bu noktada alıcıya sunulan ipuçlarından yararlanmak gerekir.

“Günün hangi saatindeydim, bilmiyordum. Hem hangi günün hangi yılı?” (Akbal 1999, 13)

Yukarıdaki metin, yüzey yapıda üç cümleden oluşmaktadır. Ancak burada eksiltiye bırakılan bir cümle daha vardır. Buna “hem” bağlacı aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bu bağlaç, “hem...hem...” biçiminde ikili kullanıldığı için burada bir “hem” daha olmalıdır ve bağlaçla bağlanan cümleler, paralel bir görünüm sergilemelidir. Dolayısıyla eksiltiye tamamlanırken “günün hangi saatindeydim” cümlesinin başına “hem” bağlacı getirilmeli ve “bilmiyordum” yüklemi, “hangi günün hangi yılı” cümlesini de nesne olarak almalıdır. Aşağıda hem eksiltiye bırakılan dördüncü cümle hem de yüzey yapıdaki cümlelerde yapılan eksiltiye gösterilmiştir:

1. $\emptyset \emptyset \emptyset$ günün hangi saatindeydim

$\emptyset \emptyset \emptyset$ bilmiyordum

hem $\emptyset \emptyset$ hangi günün hangi yılı(nda)- $\emptyset \emptyset$

$\emptyset$

2. **hem ben- $\emptyset$** günün hangi saatindeydim

ben- $\emptyset$ bunu (ben- $\emptyset$ günün hangi saatindeydim) bilmiyordum

hem **ben- $\emptyset$** hangi günün hangi yılındaydım

ben- $\emptyset$ bunu (ben- $\emptyset$ hangi günün hangi yılındaydım) bilmiyordum

8. Eksiklik

Cümlelerde görülen bir başka boşluk türü, *eksiklik*dir. Bunlar, eksiltinin tersine herkesin farklı biçimlerde doldurabileceği boşluklardır. Eksiklikler, eksiltilerden farklı olarak kestirilebilir değildir. Bu tür yapılar, yüklemsiz kesik cümle olma özelliği taşırlar. Yüklemsiz kesik cümlelerde yüklem yoktur. Oysa yüklem ve onun içinde bir ekle (kişi eki) temsil edilen dilbilgisel özne, cümlelerin kurucu öğeleridir. Diğer öğeler, yükleme hizmet eder. Dolayısıyla cümlelerin ortaya çıkması için mutlaka yüklem olması gerekmektedir. Kurucu ögenin yer almadığı yüklemsiz kesik cümleler, yargı bildirmediği için çözümlenemezler. Yüklem eksiltisi olan cümlelerse çözümlenebilir. Çünkü bu cümlelerde yüklem, bağlantı kurulan diğer cümlelerden yararlanılarak

herkes tarafından ortak bir biçimde tamamlanabilmektedir. Bunun için eksilti ve eksikliğin birbirinden ayırt edilmesi gerekir.⁶

Eksiklik denen boşluklar, her alıcı tarafından ayrı ayrı doldurulabilir. Çünkü bunlar, alıcının hayal gücü ve dünya bilgisi doğrultusunda tamamlanmaktadır. Dizdaroğlu'nun da belirttiği gibi “*Kesik tümce, söze duyusalılık kazandırır, imgelem gücümüzü çalıştırır. Kesilen tümcenin, eksik bırakılan ögenin anlamını imgelem gücümüzle tamamlarız.*” (1976, 274) Bu durum, anlatımın gücünü azaltmaz; aksine sözü daha etkili kılmak için kimi zaman eksiklikten yararlanılmaktadır. Üstünova, ruhsal durumların açıklanmasında, betimlemelerde, etkili anlatımın sağlanması istenen durumlarda bu tür yapıların kullanıldığını belirtmektedir. (2002a, 120)

Eksiklik işareti olarak sıfır birim kullanılır ancak bunlar farklı biçimlerde tamamlanabileceği için yerlerine herhangi bir dil birimi getirilmez.

“*Sokağa iki çuval pirinç, bir çuval şeker konmuş. Kapının üstünde bir levha. Hayri Bey sülüs yazısıyla kimbilir kaç gün uğraşmıştı bu Bismillahirrahmanirrahim'i yazmak için.*” (Akbal 2002, 19) metninde geçen ve yüklemsiz kesik cümle özelliği taşıyan “*Kapının üstünde bir levha.*” cümlesinde yüklem eksikliğinin olduğu görülmektedir. Burada alıcı, cümleyi çeşitli birimlerle tamamlayabilir. Bu da iletişimde aksaklık, kişiler arasındaki bağlantıda kopukluk yaratır. Dolayısıyla ortak bir noktada buluşulmadığı için bu boşluğun doldurulması mümkün değildir. İkinci aşamada da sıfır birim kaldırılmaz:

1. *kapının üstünde bir levha*

2. *kapının üstünde bir levha* Ø

vardı

var

görüydüm

gördüm

görüyorum

duruyor

duruyordu

...

9. Ek Eksiltisi

Türkiye Türkçesinde yüzey yapıda yer almayan bazı ekler, “sıfır biçimbirim” adı verilen “-Ø” işaretiyle gösterilmektedir. Türkçede, eklerin bağımlı olduğunu göstermek için, eki yazarken başına bir kısa çizgi konur: {-Iık}, {-DA}, {-CA} vb. Aynı uygulama, yüzey yapıda olmayan ekleri işaret ederken de yapılır. Sözcük, sözcük öbeği eksiltileri “Ø” ile gösterilirken ek eksiltilerinde “-Ø” işareti kullanılır. Bu eklerin kimilerinin yüzey yapıda sessel görünüşü yoktur, sadece varsayırlar. Üstünova, konuyla ilgili olarak “*Zamandan ve emekten tasarruf, dilin yapısal özelliklerinden kaynaklanan zorunluluklar, kimi zaman eklerin yüzey yapıya çıkmasına izin vermeden iletişimin kurulmasını sağlar.*” (2010a, 147) demektedir. Bu ekler; var olduklarını, dil denen dizge içinde görev yüklediklerini göstermek adına sıfır biçimbirimle temsil edilmektedir.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. Kerime ÜSTÜNOVA (2010d). “Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı”, V. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Bilkent Üniversitesi-Sofya Devlet Üniversitesi-Kırcaali, s. 63-69.

Dil incelemelerinde bir cümle içinde görülen birden fazla sıfır birim / sıfır biçimbirimin farklı dil birimlerinin göstergesi olabileceğini bilmek gerekmektedir. Bu konudaki dikkatsizlikler sonucunda ek eksilteleri konusunda özellikle yalın durumla ilgili pek çok yanlışlık yapılmış, sadece biçimsel görünüm dikkate alınıp dilin asıl iletişimi sağlayan anlamsal boyutu yani bağlamsal değeri geri planda bırakıldığı için yüzey yapıda ek taşımayan, sıfır biçimbirimle işleme giren birimler, pek çok araştırmacı tarafından yalın durumda varsayılmıştır. Oysa sıfır biçimbirim, sadece yalın durumla ilgili değildir.⁷ Yüzey yapıda görünmeyen pek çok ek vardır; dil birimlerinin bağlam içindeki değerleri göz önünde tutularak bu ekler birbirinden ayrılmalı, dikkatlice adlandırılmalıdır.

Türkiye Türkçesinde sıfır biçimbirimle temsil edilen ekler, şöyledir: *eksiz birincil özne durumu eki, eksiz birincil nesne durumu eki, eksiz tamlayan durumu eki, üçüncü tekil kişi eki, emir kipi ikinci tekil kişi eki, adı edata bağlayan ad işleme eki (yalın durum eki), yüklemleştirici ek, iyelik eki, ortak kullanılan kişi ve zaman ekleri.*

9.1. Birincil Özne Durumu Eki

Yüklemde anlatılan işi yapanı gösteren ögenin adı öznedir. Türkçede özne olmanın koşulu, ad olup özne durumuna girmektir. Etken çatılı bir eylemin kurduğu cümlede özne olan dil birimi, yüzey yapıda görünmeyen ancak onu özne çekimine sokarak eyleme bağladığı varsayılan bir sıfır biçimbirim taşır. Bu birim, birincil özne durumu eki / yalın durum eki olarak adlandırılır ve “-Ø” ile gösterilir. Aşağıdaki örneklerde özne olan dil birimlerinin aldığı eki temsil eden sıfır biçimbirim koyu yazılmıştır:

“*Genç kız-Ø, bir adam kurtarma operasyonunun, mutlu sonuna henüz gelinmediğini seziyordu.*” (Asena 2006, 42)

“*Kupkuru bir yaşantı-Ø yetip artıyor.*” (Akbal 1999, 58)

“*Bu gözlerdeki anlamı çözümlmek-Ø olanaksız gibiydi.*” (İleri 2005, 55)

9.2. Eksiz Birincil Nesne Durumu Eki

Yüklemin anlattığı işten etkileneni gösteren dil birimine nesne adı verilmektedir. Geçişli bir eylemin kurduğu cümlede birincil nesnenin yer alması zorunludur. Bu nesne, ad olup birincil nesne durumu ekleri olan {-I} eki ya da {-Ø} ile çekimlenir. Eksiz birincil nesne durumu ekiyle ({-Ø}) çekimlenen nesne, geleneksel dil bilgisinde “belirtisiz nesne” adını almaktadır. Aşağıdaki örneklerde bu eki alan dil birimleri görülmektedir:

“*Bir kahve-Ø ısmarladı.*” (Gündüz 1990, 31)

“*Köpekten korkup ağladığı için babasından okkalı bir tokat-Ø da yemişti.*” (Asena 2006, 28-29)

“*Oturup sayfalar, sayfalar-Ø doldurmalıydım.*” (Akbal 2003, 94)

9.3. Eksiz Tamlayan Durumu Eki

Geleneksel dil bilgisinde “belirtisiz ad tamlaması” olarak tanımlanan yapılarda da tamlayan durumu ekinin yerini tutan bir sıfır biçimbirim görülmektedir. Üstünova’nın “*Birinci adın belirsiz, soyut, tanımlanamayan bir nesneyi işaret ettiği durumlarda birinci ad ile ikinci ad arasında eksiz bağlantı kurulur. Tamlayan konumundaki birim, {-(-n)In} ekini yüzey yapıda taşımaz. Ek, derin yapıda bırakılmıştır ancak ekin tüm işlevi, yüzey yapıdaymış gibi gerçekleşmektedir.*” (2008, 107) biçiminde açıkladığı bu durumda, iki ad arasında bağlantı kurulurken tamlayan konumundaki adın

⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. Kerime ÜSTÜNOVA (2007). “Yalın Durum Karmaşası”, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.4, s. 736-748.

yüzey yapıda ek taşımadığı, bunun bir sıfır biçimbirimle işaret edildiği görülür. Yani onu tamlayan yapan, yüzey yapıda görülmeyen ve “eksiz tamlayan durumu eki” adı verilen bir sıfır biçimbirimle karşılanan dil birimidir. Aşağıda bu durum örneklendirilmiştir:

“Yine de tedirginlikler-Ø içindeydim.” (İleri 2005, 24)

“Vapur köprü-Ø önlerine gelmiş...” (Akbal 2002, 42)

“Nice bir vakittir şaşmak şaşırma unuttukları-Ø arasına karışmıştı.” (Sepetçioğlu 1983, 82)

9.4. Üçüncü Tekil Kişi Eki

Türkiye Türkçesinde eylem çekiminde zaman ve kişi kavramları için ayrı biçimbirimler kullanılmakta ancak üçüncü tekil kişi için yüzey yapıda herhangi bir dil birimi görülmemektedir. Yani Türkçede üçüncü tekil kişi çekimi, yüzey yapıda eksiz yapılmaktadır. Ergin, bu durumu “Teklik üçüncü şahıs eki daha, Eski Türkçe devresinde iken kullanılmamağa başlamış ve Batı Türkçesine de böyle geçmiştir. Batı Türkçesinde bu şahıs daima eksizdir.” (2002, 285) biçiminde ifade eder. Eylem çekiminde üçüncü tekil kişiler için yüzey yapıda herhangi bir ek görülmemesine rağmen, zaman ve kişi eklerinin birlikte kullanılma zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda üçüncü tekil kişileri temsil eden bir sıfır biçimbirimin kullanımı öngörülmektedir. Aşağıdaki örneklerde üçüncü tekil kişi eki için sıfır biçimbirim kullanılmıştır:

“İlkyaz gecesinde bizim Gülsarı da koştu-Ø koştu-Ø.” (Akbal 1999, 74)

“Görünmeyen kişi, görünmeyen ipleri oynatmaya başladı-Ø üç günün sonunda.” (Asena 2006, 96)

“Az önce korkunç bir tipi vardı-Ø.” (Akbal 1999, 32)

9.5. Emir Kipi İkinci Tekil Kişi Eki

Türkiye Türkçesinde emir kipi ikinci tekil kişi çekimi, eksiz yapılmaktadır: *gel*, *yap*, *bak* vb. Burada eylem, yüzey yapıda herhangi bir ek taşımasa da onu çekime sokan, bitmiş eylem hâline getiren bir ekin varlığı bilinmektedir. Ergin’in de “Emir ikinci şahıs ekini ‘sıfır’ olarak kabul edebiliriz.” (2002, 306) sözleriyle belirttiği bu ek, sıfır biçimbirimle gösterilen ve hem emir kipi hem de ikinci tekil kişiyi birlikte temsil eden bir ektir. Böylece emir kipiyle çekimlenmiş bir eylem, çekime girmemiş eylem kök ve gövdelerinden ayrılır: *gel-*: eylem kökü / *gel-Ø*: emir kipi ikinci tekil kişiyle çekimlenmiş bitmiş eylem. Aşağıdaki örneklerdeki sıfır biçimbirim, emir kipi ikinci tekil kişi ekini işaret etmektedir:

“Dur-Ø bir dakika’ dedi.” (Asena 2006, 138)

“Şu budalaya bak-Ø, bana neler yazmış, dedim, arkadaşımın adayışını yüksek sesle okuyarak.” (İleri 2005, 40)

“Askerden gelen oğlu Osman’a, “Bana kaymaklı bir komposto getir-Ø!” demiş.” (Akbal 2002, 24)

9.6. Adı Edata Bağlayan Ad İşletme Eki (Yalın Durum Eki)

Dilde tek başlarına kullanıma çıkamayan edatların, sistem içinde kendilerinden önce bir ada bağlanmaları gerekmektedir. Adla edat arasındaki bağlantı da ada gelen bir ad işletme ekiyle sağlanır. Bazen adın aldığı ek ({-A}, {-DAn} vb.) yüzey yapıda yer alırken bazen de derin yapıda bırakılarak adla edat arasındaki bağlantı eksiz sağlanır. Bu durumda adı edata bağlayan ama yüzey yapıya çıkamayan, bu nedenle bir sıfır biçimbirimle gösterilen bir durum ekinden söz edilir.

Aşağıdaki örneklerde “gibi, için, kadar” edatlarından önce gelen adların sıfır biçimbirimle karşılanan yalın durum ekiyle ad işletimine girdiği görülmektedir:

“*Bir yelpaze-Ø gibi açılıp kapandı elleri.*” (İleri 2005, 29)

“*Husrana uğriyan bir aşk-Ø için uzun ömür istemeli ki insan tatlı tatlı acısını çekerek mes’ut olsun.*” (Gündüz 1990, 23)

“*Aramızdaki fark o-Ø kadar azdı.*” (Akbal 2003, 73)

9.7. Yüklemselleştirici Ek

Türkçede adların yüklem olabilmesi için yüklem çekimine girmesi gerekmektedir. Bunun üç yolu vardır: ek eylem, bildirme eki ve yüklemselleştirici ek. Yüklem olan adın yüzey yapıda ek almaması durumunda yüklemselleştirici ekten söz edilir. Ad, görünüşte ek almamıştır ama onu yüklem çekimine sokan ve sıfır biçimbirimle gösterilen bir ek varsayılır. İşte bu, yüklemselleştirici ektir. Aşağıdaki örneklerde “yok, dolu, bir düş” adları, yüklemselleştirici ekle yüklem olmuşlardır:

“*Günahın büyüğü küçüğü yok-Ø kızım, yok-Ø.*” (Akbal 2002, 19)

“*Beyim o tabanca dolu-Ø.*” (Sepetçioğlu 1983, 358)

“*O buğulu mavi gözleriyle sanki bir düş-Ø, Marianne.*” (Asena 2006, 29)

9.8. İyelik Eki

İyelik ekleri, geldikleri adı geriye taşıyarak tamlayan durumuna girmiş bir ad ya da zamire bağlama görevini üstlenmişlerdir. Bunun sonucunda ad tamlaması ya da iyelik öbeği adı verilen yapılar ortaya çıkmaktadır. Ancak bazı eksilteli yapılarda iyelik ekinin düşme eğiliminde olduğu görülür.⁸ Eksiltiyi bırakılan bu ek de yüzey yapıda sıfır biçimbirimle gösterilir.

“*Zeytinyağ, dilbilim, Arnavutköy*” gibi bazı birleşiklerde iyelik eki düşer: *zeytin yağ-ı > zeytin yağ-Ø, dil bilim-i > dil bilim-Ø, Arnavut köy-ü > Arnavut köy-Ø.*

“*Çocukların ders kitapları*” örneğindeyse üst üste gelen iki iyelik ekinden biri düşme eğilimi göstermektedir. Çünkü Türkçe, işlevleri aynı olan eklerin aynı tabanda yer almasına izin vermez. “*Ders kitap-ı*” öbeğindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki {-I}, üzerine gelen {-IARı} iyelik ekinden dolayı düşmektedir: *çocukların ders kitap-ı-ları > çocukların ders kitap-Ø-ları.*

Geleneksel dil bilgisinde “ilgi öbeği” olarak adlandırılan yapılarda da bir sıfır biçimbirim kullanımı dikkat çekmektedir. Bu öbeklerde tamlanandaki iyelik ekinin düştüğü görülür. “*Haklıymış bizim bey.*” (Akbal 2002, 18) cümlesinde geçen “*bizim bey*” ifadesinde “*bey*” sözcüğü, tamlanandır ve sıfır biçimbirimle alması gereken tamlanan durumu eki işaret edilmiştir: *bey-Ø.* Aslında buradaki sıfır biçimbirim, düşen iyelik ekinin yerini tutmaktadır. Söz konusu öbek, iyelik eki yüzey yapıya çıkarılarak “*bizim beyimiz*” biçiminde iyelik öbeğine dönüştürülebilir. Tamlanandaki iyelik ekinin düştüğü bu örnekler, Üstünova tarafından sıfat tamlaması olarak kabul edilmektedir: “*Sıfat tamlaması olarak değerlendireceğimiz tür yapılarda düşen iyelik eki belirtme işlevinde olsa da tamlayan ekinin yüzey yapıda bulunması, sahiplik-aitlik işlevini öne çıkarır.*” (2010a, 152)

9.9. Ortak Kullanılan Kişi ve Zaman Ekleri

⁸ Ayrıntılı bilgi için bk. Kerime ÜSTÜNOVA (2010a). “İyelik Ekinin Varlığını Düşündüren Yapılar”, *Dil Bilgisi Sorunları*, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 147-155.

Üstünova, eksilti tamamlama kurallarını verirken “*idi, imiş, ise birimleri cümlelerin birinde verilir diğerlerinde varsayılabilir.*” (2002b, 47) demektedir. Ek eylemin kullanıldığı yapılarda ortaklık söz konusu olduğunda tekrardan kaçınmak için ek eylemin üzerine gelen zaman ve kişi ekleri, bir cümlede verilir diğerlerinde varsayılarak eksiltiye bırakılabilmektedir.

“*Her gelişimde ben de maçları seyreder, bazen kaleci dururdum.*” (Akbal 2002, 16-17) örneğinde iki cümle vardır ve bu cümlelerin yüklemeleri aynı zaman ve kişi ekiyle çekimlenmiştir. Bu nedenle ikinci cümlenin yüklemine (*dururdum*) verilen zaman eki (ek eylemin hikâyesi {-DI}) ve kişi eki (birinci tekil kişi eki {-m}), tekrar olmaması adına birinci cümlenin yüklemine (*seyreder*) derin yapıda bırakılmıştır. Derin yapıdaki bu ekler, sıfır biçimbirimle gösterilir, eksiltiler tamamlanırken yüzey yapıya çıkarılabilir:

1. *her gelişimde ben de maçları seyreder-Ø-Ø, / bazen kaleci dururdum*
2. *her gelişimde ben de maçları seyreder-di-m, / bazen kaleci dururdum*

Üçüncü tekil kişi eki, ortak kullanılmadan da eksiltiye bırakıldığı için bu ek, diğer kişi eklerinden ayrılır. Aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere ikinci aşamada da üçüncü tekil kişi eki eksiltisi, sıfır biçimbirimle gösterilmektedir:

“*Hayri Bey dükkânı kapatmış annemle konuşmaya gelmişti.*” (Akbal 2002, 20)

1. *Hayri Bey dükkânı kapatmış-Ø-Ø annemle konuşmaya gelmişti*
2. *Hayri Bey dükkânı kapatmış-tı-Ø annemle konuşmaya gelmişti*

Sonuç

İletişim sırasında bazı dil birimleri, yüzey yapıya çıkarılmayıp derin yapıda bırakılır. Yüzey yapıda oluşan bu boşluklar, herhangi bir işareti olmadığı hâlde dil denen dizge içinde var olduğu ve işlev üstlendiği kabul edilen dil birimlerini anlatan “*sıfır birim (Ø) / sıfır biçimbirim (-Ø)*”le gösterilir. Sözcük / sözcük öbeği eksiltileri için sıfır birim (Ø), derin yapıdaki eklerin yerine “*sıfır biçimbirim*” adı verilen “*-Ø*” işareti kullanılır.

Sıfır birimle (Ø) temsil edilen yüzey yapıdaki boşluklar şöyledir: *yüklem eksiltisi, özne eksiltisi, nesne eksiltisi, tümleç eksiltisi, tamlayan eksiltisi, tamlanan eksiltisi, cümle eksiltisi, eksiklik*. Sıfır biçimbirimin (-Ø) işaret ettiği ek eksiltileriyle şunlardır: *birincil özne durumu eki eksiltisi, eksiz birincil nesne durumu eki eksiltisi, eksiz tamlayan durumu eki eksiltisi, üçüncü tekil kişi eki eksiltisi, emir kipi ikinci tekil kişi eki eksiltisi, adı edata bağlayan ad işletme eki (yalın durum eki) eksiltisi, yüklemselleştirici ek eksiltisi, iyelik eki eksiltisi, ortak kullanılan kişi ve zaman ekleri eksiltisi*.

Sıfır birim / sıfır biçimbirim, derin yapıdaki dil birimlerini temsil eden ortak göstergedir. İşaret aynı olsa da gösterilen farklı olabilmektedir. Bu da dil birimleri arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesini zorunlu kılar.

Bir cümle içinde birden fazla eksilti olabileceğinden birden fazla sıfır birim / sıfır biçimbirim görülebilir. Ancak bunların göndermesinin farklı dil birimlerine olabileceği unutulmamalıdır. Geleneksel dil bilgisinde bu konuda özellikle yalın durumla ilgili yanlışlıklar yapılmış, yüzey yapıda ek almayan ad soylu sözcükler, genellikle yalın durumda sayılarak pek çok sıfır biçimbirimin aynı şekilde değerlendirildiği olmuştur. Oysa eksiz yapılan, sadece yalın durum değildir. Bu nedenle sıfır birim / sıfır biçimbirimlerin hangi dil birimlerinin yerini tuttuğunu bilmek, dil birimlerini birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyerek adlandırmak ve değerlendirmek, sağlıklı bir iletişim ve tutarlı bir dil öğretimi için mutlaka gereklidir.

KAYNAKÇA

- ADALI Oya (2004). **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- DİZDAROĞLU Hikmet (1976). **TümceBilgisi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERGİN Muharrem (2002). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- GEMALMAZ Efrasiyap (1996). “STT’nde İşaretsiz (/Ø/) Görev Ögeleri Üzerine”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 6, s.1-4.
- KORKMAZ Zeynep (2003). **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZMEN Mehmet (1996). “Bir Eksilteli Cümle Tipi Üzerine”, **Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Enstitü Dergisi**, C. 4, S. 4, s. 71-82.
- UZUN Nadir Engin (2006). **Biçimbilim; Temel Kavramlar**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2002a). “Eksilti ya da Sıfır Tekrar”, **Dil Yazıları**, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 111-121.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2002b). **Türkçede Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri**, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2007). “Yalın Durum Karmaşası”, **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, C.2, S.4, s. 736-748.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2008). **Türkiye Türkçesi-Ad İşletimi (Biçim Bilgisi)**, İstanbul: Kesit Yayınları.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2010a). “İyelik Ekinin Varlığını Düşündüren Yapılar”, **Dil Bilgisi Sorunları**, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 147-155.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2010b). “Özne Durumu”, **Dil Bilgisi Sorunları**, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 163-171.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2010c). “Nesne Durumu”, **Dil Bilgisi Sorunları**, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 173-180.
- ÜSTÜNOVA Kerime (2010d). “Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı”, **V. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Bilkent Üniversitesi-Sofya Devlet Üniversitesi-Kırcaali**, s. 63-69.

Örneklerin Alındığı Kaynaklar:

- AKBAL Oktay (1973). **İstinye Suları**, İstanbul: Sander Yayınları.
- AKBAL Oktay (1999). **İlkyaz Devrimi**, İstanbul: Can Yayınları.
- AKBAL Oktay (2002). **Tarzan Öldü**, İstanbul: Can Yayınları.
- AKBAL Oktay (2003). **Aşksız İnsanlar**, İstanbul: Can Yayınları.
- ASENA Duygu (2006). **Kahramanlar Hep Erkek**, İstanbul: Doğan Kitap.
- GÜNDÜZ Aka (1990). **Dikmen Yıldızı**, İstanbul: Toker Yayınları.
- İLERİ Selim (2005). **Bir Denizin Eteklerinde**, İstanbul: Doğan Kitap.
- SEPETÇİOĞLU M. Necati (1983). **Güneşin Dört Köşesi**, İstanbul: İrfan Yayınevi.